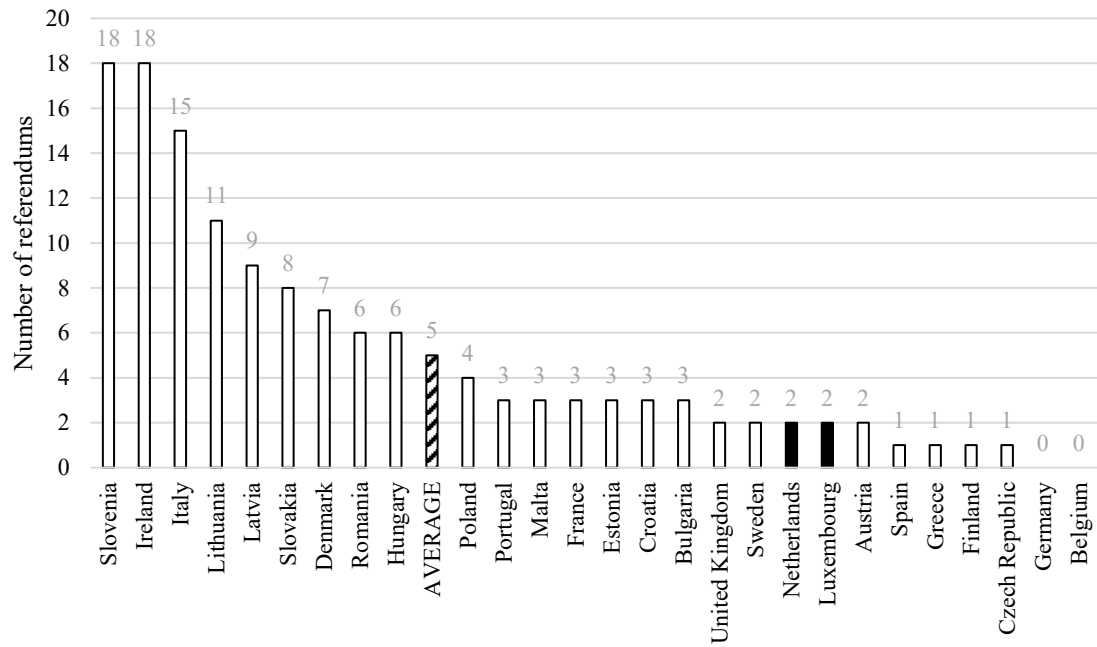

Appendices

Appendix 1. Occurrence of referendums in 27 European countries since the 1990s

Source: Hollander (2019).

Appendix 2. Referendums' disposition and application in Benelux countries

	Belgium	Luxembourg	Netherlands
<i>Institutional disposition</i>	No national-level referendum provisions mentioned in constitution	Article 114, Citizens' veto (25,000 signatures in 2 months, constitutional amendment, no quorum, binding) Article 114 Legislative minority (1/4 of parliament, constitutional amendment, no quorum, binding) Article 51 Legislative majority (Majority of parliament, legislative proposal, no quorum, advisory)	Wet raadgevend referendum (Wrr), Citizens' veto (10,000 signatures first and then 300,000, legislative proposals, quorum = 30% of the electorate, advisory)
<i>Number of national referendums</i>	1	2	2
<i>Year, type of referendum (topics and power)</i>	1950, Legislative majority (Return King Leopold III; advisory)	2005, Legislative majority (EU Constitutional Treaty; advisory) 2015, Legislative majority (Constitutional amendments on non-national voting rights, mandate length, voting age obligation; advisory)	2015 Legislative majority (EU Constitutional Treaty; advisory) 2016 Citizens' veto (EU-Ukraine Association Agreement; advisory)
Source: Hollander (2019).			

Appendix 3. Representativeness of the samples

	Belgium		Luxembourg		Netherlands	
	% (sample)	% (pop.)	% (sample)	% (pop.)	% (sample)	% (pop.)
Gender						
Male	50.7	49.9	51.6	50.4	50.3	50.5
Female	49.3	50.1	48.4	49.6	49.7	49.5
Age						
18-24	10.2	11.6	9.7	13.3	10.9	11.6
25-34	16.2	17.5	16.4	18.6	15.8	17.5
35-44	16.2	18.1	18.7	18.3	14.8	16.4
45-54	17.3	19.1	17.4	17.2	18.0	20.9
55-64	16.4	20.1	17.9	15.1	16.7	14.7
65+	23.7	13.6	19.9	17.5	23.8	18.9
Education (OECD)						
Basic (none, primary, low secondary)	13.0	16.7	9.8	19.0	19.0	20.2
Middle (upper secondary, vocational)	41.0	39.2	52.4	31.0	38.4	40.5
High (short-cycle tertiary, bachelor, master, doctorate)	46.0	44.1	37.8	50.0	42.6	39.3
Region of residence (NUTS-2 level)						
Brussels (BE)	14.6	10.6				
Flanders (BE)	42.7	57.6				
Wallonia (BE)	42.7	31.8				
Luxembourg-city (LU)			18.0	20.0		
Rest of the centre (LU)			16.0	16.0		
South (LU)			36.0	37.0		
North (LU)			15.0	15.0		
East (LU)			15.0	12.0		
North (NL)					10.2	10.0
East (NL)					20.5	21.0
West (NL)					48.0	47.8
South (NL)					21.3	21.2

Note: population data on the 1st of January 2022.

Appendix 4. Models' full specification

Model 1. Voters' referendum support

	M1					M1 - BE			M1 - LU			M1 - NL		
	Odds ratios	Unstandardized coefficient estimates	Standardized coefficient estimates	p value	VIF	Unstandardized coefficient estimates	Standardized coefficient estimates	p value	Unstandardized coefficient estimates	Standardized coefficient estimates	p value	Unstandardized coefficient estimates	Standardized coefficient estimates	p value
Attitudes towards the economy (ref=right)														
Left	1.25	0.2228	0.057	0.001	1.27	0.4366	0.116	0.000	0.0750	0.019	0.519	0.1377	0.035	0.261
Centre	1.16	0.1468	0.028	0.072	1.20	0.4113	0.077	0.002	0.0692	0.014	0.621	-0.0042	-0.001	0.978
Attitudes towards immigration (ref=right)														
Left	0.85	-0.1616	-0.041	0.012	1.22	-0.2396	-0.062	0.022	-0.0928	-0.024	0.418	-0.1007	-0.025	0.411
Centre	0.94	-0.0635	-0.013	0.415	1.24	-0.2425	-0.051	0.051	-0.0192	-0.004	0.897	0.1304	0.028	0.352
Left-right self-placement (ref=right)														
Left	0.82	-0.1960	-0.048	0.009	1.56	-0.2484	-0.059	0.044	-0.1711	-0.045	0.220	0.0007	0.000	0.996
Centre	1.17	0.1543	0.034	0.048	1.35	0.0540	0.011	0.666	0.1741	0.043	0.209	0.3096	0.063	0.041
Extreme self-placement (ref=moderate)														
Extreme	1.09	0.0883	0.016	0.316	1.56	0.0090	0.002	0.944	-0.0409	-0.007	0.811	0.2910	0.046	0.114
Party preferences (ref=moderate or radical right)														
Radical left	1.20	0.1827	0.029	0.078	1.23	0.0941	0.018	0.536	-0.5899	-0.077	0.047	-0.0298	-0.005	0.895
Moderate left	1.03	0.0282	0.007	0.695	1.36	-0.0008	-0.000	0.995	-0.7461	-0.189	0.002	-0.1054	-0.023	0.555
Radical right	1.28	0.2499	0.045	0.007	1.29	0.0884	0.016	0.554	-0.7714	-0.205	0.001	-0.1557	-0.040	0.308
Controls														
Gender	1.06	0.0543	0.014	0.356	1.06	0.0121	0.003	0.897	-0.0072	-0.002	0.946	0.2186	0.056	0.050
Age	0.97	-0.0341	-0.029	0.053	1.08	-0.0455	-0.038	0.130	-0.0153	-0.014	0.620	-0.0363	-0.032	0.267
Education	0.95	-0.0520	-0.019	0.214	1.10	-0.0704	-0.027	0.285	-0.0271	-0.010	0.735	-0.0401	-0.015	0.608
Income security	1.04	0.0437	0.016	0.307	1.13	0.0801	0.031	0.239	-0.0127	-0.005	0.873	-0.0163	-0.006	0.842
Political interest	1.09	0.0830	0.033	0.041	1.16	0.0854	0.037	0.178	-0.0078	-0.003	0.913	0.1786	0.064	0.033
Political efficacy	1.01	0.0050	0.003	0.823	1.16	-0.0278	-0.021	0.411	0.0808	0.052	0.065	0.0070	0.005	0.869
People-centrism	1.37	0.3170	0.197	0.000	1.05	0.2575	0.171	0.000	0.2392	0.148	0.000	0.5037	0.305	0.000
Anti-elitism	1.05	0.0531	0.037	0.020	1.15	0.0397	0.029	0.261	0.0602	0.039	0.168	0.0380	0.026	0.375
Political trust	0.96	-0.0378	-0.020	0.248	1.28	0.0209	0.012	0.675	-0.1717	-0.081	0.007	-0.0953	-0.047	0.141
Country fixed effects (ref=Belgium)														
Luxembourg	0.39	-0.9499	-0.227	0.000	1.37									
Netherlands	0.73	-0.3127	-0.073	0.000	1.30									
N	4097					1643			1269			1185		
Pseudo R square (%)	3.8					2.4			2.0			3.9		
Model	Ordinal logistic regression													

Model 2. Party-voter congruence

	M2 - positive congruence (vs no congruence)				M2 - negative congruence (vs no congruence)			M2 moderate - positive congruence (vs no congruence)			M2 radical - positive congruence (vs no congruence)			
	Odds ratio	Unstandardized coefficient estimates	Standardized coefficient estimates	p value	Unstandardized coefficient estimates	Standardized coefficient estimates	p value	Unstandardized coefficient estimates	Standardized coefficient estimates	p value	Unstandardized coefficient estimates	Standardized coefficient estimates	p value	VIF
Party preferences (ref=moderate right)														
Radical left	1.80	0.5920	0.109	0.000	-1.7672	-0.233	0.000				0.1916	0.050	0.168	1.89
Moderate left	1.34	0.2960	0.074	0.022	-0.5622	-0.118	0.000	0.3548	0.096	0.000				1.86
Radical right	1.74	0.5583	0.111	0.001	-1.1484	-0.170	0.000							2.07
Controls														
Gender	1.11	0.1060	0.028	0.191	-0.0699	-0.016	0.417	0.0596	0.016	0.556	0.1850	0.049	0.177	1.06
Age	0.97	-0.0251	-0.022	0.309	-0.0525	-0.040	0.042	-0.0184	-0.017	0.539	-0.0395	-0.032	0.371	1.07
Education	1.03	0.0295	0.011	0.607	-0.0426	-0.014	0.494	0.0830	0.031	0.260	-0.0524	-0.021	0.574	1.11
Income security	1.04	0.0432	0.016	0.459	0.0911	0.029	0.155	0.0522	0.019	0.488	0.0428	0.017	0.645	1.13
Political interest	1.14	0.1304	0.054	0.014	0.0023	0.001	0.968	0.0510	0.021	0.455	0.2318	0.101	0.007	1.14
Political efficacy	1.06	0.0638	0.045	0.031	0.0662	0.039	0.044	0.0921	0.065	0.013	0.0266	0.019	0.587	1.03
People-centrism	1.21	0.1964	0.126	0.000	-0.1426	-0.075	0.000	0.1263	0.080	0.003	0.2916	0.199	0.000	1.04
Anti-elitism	1.11	0.1034	0.073	0.001	-0.0024	-0.001	0.943	0.0871	0.061	0.024	0.1204	0.088	0.023	1.13
Political trust	0.89	-0.1121	-0.061	0.009	-0.0570	-0.025	0.244	-0.0908	-0.046	0.106	-0.1399	-0.085	0.037	1.28
Party age	1.01	0.0017	0.039	0.193	-0.0044	-0.085	0.001	0.0012	0.028	0.406	0.0115		0.014	1.92
Parliamentary size	0.97	-0.0285	-0.103	0.001	0.0928	0.400	0.000	-0.0563	-0.225	0.000	0.0595		0.030	2.38
Party incumbency	0.98	-0.0137	-0.003	0.922	0.5091	0.116	0.000	-0.0551	-0.015	0.723	(omitted)			1.80
Country fixed effects (ref=Belgium)														
Luxembourg	.88	-0.1185	-0.028	0.407	-1.1242	-0.242	0.000	-0.3782	-0.095	0.002	-0.2331	-0.045	0.246	2.54
The Netherlands	.96	-0.0316	-0.008	0.777	-0.9624	-0.197	0.000	0.0002	0.000	0.999	-0.1595	-0.041	0.285	1.69
Constant		-2.3950	.	0.000	-0.7670	.	0.049	-2.3610	.	0.000	-3.6361		0.000	
N		3403			3434			2339			1064			
Pseudo R square (%)		4.7			16.7			3.3			6.4			
Model	Logistic regression													

Appendix 5. Coding of the party support for direct democracy

Country	Parties	Manifesto	Translation	Code
Belgium	Parti du travail de Belgique (PTB)	We voeren een bindend burgerreferendum in. Als 1% van het betrokken kiezerskorps dat vraagt wordt een voorstel of een beslissing voorgelegd aan de bevolking; cruciale beslissingen over de toekomst van de EU (zoals een nieuw verdrag) moeten in iedere lidstaat ter referendum voorgelegd worden; participatieve democratie. Daarin past het bindend burgerreferendum. Als 1% van het betrokken kiezerskorps dat vraagt, wordt een voorstel of een beslissing voorgelegd aan de bevolking. Daarvoor is de wijziging van artikel 39bis van de Belgische Grondwet nodig. Bindend wil zeggen dat wanneer het voorstel bij de stemming een meerderheid haalt, het politiek establishment het niet naast zich kan neerleggen. We zorgen er wel voor dat er geen voorstellen kunnen worden voorgelegd die ingaan tegen de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. In Zwitserland bestaat zo'n systeem van referendum. En het werkt er. Waarom kan dat bij ons dan niet?	We introduce a binding citizens' referendum. If 1% of the relevant electorate request it, a proposal or decision is put to the people; crucial decisions on the future of the EU (such as a new treaty) should be put to referendum in every member state; participatory democracy. This is where the binding citizens' referendum comes in. If 1% of the relevant electorate so requests, a proposal or decision is put to the people. This requires the amendment of article 39bis of the Belgian Constitution. Binding means that if the proposal obtains a majority in the vote, the political establishment cannot ignore it. We do ensure that no proposals can be submitted that go against the Universal Declaration of Human Rights. Such a referendum system exists in Switzerland. And it works there. So why can't it work with us?	1
Belgium	Ecolo	Créer un droit d'initiative législative citoyen et permettre le référendum décisionnel. Créer un droit d'Initiative législative citoyenne qui permette à des citoyennes d'obtenir d'une assemblée parlementaire que celle-ci vote sur des propositions législatives ou constitutionnelles ou, à défaut, qu'elle les soumette à référendum avec, en parallèle, une éventuelle contre-proposition. Les citoyennes devront être informées de façon complète sur les modalités, contenus et positions en présence. Des gardes-fous seront prévus afin que les Droits de l'Homme ne puissent être remis en cause. Les pouvoirs publics veilleront à faciliter les démarches (intelligence collective, internet, public peu scolarisé, organisme indépendant).	Create a Citizens' Legislative Initiative right and allow for a decision-making referendum. Create a Citizens' Legislative Initiative right that allows citizens to have a parliamentary assembly vote on legislative or constitutional proposals or, failing that, to submit them to a referendum with a possible counter-proposal. Citizens must be fully informed about the modalities, contents and positions involved. Safeguards will be provided to ensure that human rights are not compromised. The public authorities will take care to facilitate the process (collective intelligence, internet, public with little education, independent body).	1
Belgium	Parti socialiste (PS)	Etendre la participation citoyenne Être un citoyen actif signifie non seulement choisir ses représentants tous les cinq ou six ans mais aussi participer de manière régulière à	Extending citizen participation Being an active citizen means not only choosing your representatives every five or six years, but also regularly	1

		<p>la réflexion, au débat, à la décision et au contrôle démocratiques. Pour le PS, à côté de la démocratie représentative, d'autres modèles doivent être développés. Il ne s'agit pas d'affaiblir l'une au profit des autres. Il s'agit de renforcer le poids des citoyens dans les décisions politiques.</p> <p>Afin de faire participer davantage les citoyens à la décision publique, le PS propose de:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Créer une Constituante populaire composée de citoyens tirés au sort (dans le respect d'une méthodologie scientifique garantissant une représentativité des citoyens) et chargée de réfléchir aux dispositions à inscrire dans un préambule de la Constitution, entre autres le socle de valeurs fondamentales fondant la société belge; - Instaurer le référendum d'initiative citoyenne (RIC) tant au niveau fédéral qu'au niveau régional et local. Afin d'éviter les dérives populistes, le référendum d'initiative citoyenne sera encadré. Ainsi, les questions ne pourront porter sur les droits et libertés garantis par la Constitution et les traités internationaux, les obligations internationales de la Belgique, les finances, le budget et la fiscalité, les matières devant faire l'objet d'une majorité qualifiée au Parlement et des questions de personnes. Un nombre minimal de signatures sera requis pour convoquer un référendum, en veillant à leur représentativité géographique. Le résultat ne sera valable que si une participation minimale au référendum est constatée. Un référendum fédéral devra en outre recueillir une participation minimale et un vote favorable dans chacune des trois régions; - Créer des commissions citoyennes dans les parlements et conseils communaux et provinciaux. Composées de citoyens volontaires, tirés au sort et représentatifs de la population, ces commissions citoyennes débattront périodiquement (deux sessions par an par exemple) de thématiques en rapport avec les compétences de l'assemblée concernée. Les conclusions de la commission, intégrant les avis minoritaires, seront transmises au parlement ou au conseil 	<p>participating in democratic reflection, debate, decision and control. For the SP, alongside representative democracy, other models must be developed. It is not a question of weakening one in favour of the others. It is about strengthening the weight of citizens in political decisions. In order to involve citizens more in public decision-making, the SP proposes to</p> <ul style="list-style-type: none"> - To create a popular Constituent Assembly composed of citizens chosen by lot (in accordance with a scientific methodology guaranteeing the representativeness of citizens) and charged with reflecting on the provisions to be included in a preamble to the Constitution, including the fundamental values on which Belgian society is based; - To introduce the citizens' initiative referendum (RIC) at federal, regional and local level. In order to avoid populist excesses, the citizens' initiative referendum will be regulated. Thus, the questions may not concern the rights and freedoms guaranteed by the Constitution and international treaties, Belgium's international obligations, finances, the budget and taxation, matters requiring a qualified majority in Parliament and personal matters. A minimum number of signatures will be required to call a referendum, ensuring that they are geographically representative. The result will only be valid if there is a minimum participation in the referendum. A federal referendum will also require a minimum turnout and a positive vote in each of the three regions; - Create citizens' commissions in the municipal and provincial parliaments and councils. These citizens' commissions, made up of voluntary citizens chosen by lot and representative of the population, will debate periodically (two sessions per year, for example) on issues related to the competences of the assembly concerned. The conclusions of 	
--	--	--	--	--

	<p>communal ou provincial qui sera chargé obligatoirement de les examiner et de les mettre en œuvre ou de justifier leur rejet;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Encourager les communes et les provinces à mettre en place des budgets participatifs. A travers ce mécanisme, la commune ou la province octroie à des citoyens, réunis au sein d'un conseil de quartier qui adopte des règles de fonctionnement démocratiques, un budget déterminé afin de réaliser des projets de proximité sélectionnés selon des modes démocratiques; - Rendre obligatoire la création de conseils consultatifs thématiques (enfants, jeunes, aînés, personnes porteuses d'un handicap, etc.) au sein des conseils communaux et provinciaux. Ces conseils consultatifs permettent aux élus d'acquérir une connaissance plus fine des besoins de la population et aux citoyens participant d'expérimenter la démocratie participative et d'exprimer leurs demandes. Un financement régional sera mis en place pour aider les communes et les provinces à créer ces outils de démocratie participative; - Créer un droit d'initiative citoyenne, à l'instar de ce qui existe au Parlement de Wallonie. Dans le cadre d'une démocratie contributive, ce droit permettra aux citoyens d'adresser aux parlements et aux conseils communaux et provinciaux des propositions de mesures législatives ou réglementaires, en les motivant, ainsi que des amendements aux projets en cours d'examen; - Développer le droit de pétition tant au niveau fédéral, régional et de la Fédération Wallonie-Bruxelles qu'au niveau des communes et des provinces. L'assemblée ou le conseil qui reçoit la pétition devra procéder à un examen obligatoire et circonstancié, en mettant la demande formulée en débat. De même, les Ministres veilleront à apporter une réponse circonstanciée à toute sollicitation citoyenne et de la société civile; - Utiliser ponctuellement la consultation populaire, pour les grandes questions d'intérêt régional, en évitant les risques populistes et en 	<p>the commission, including minority opinions, will be transmitted to the parliament or to the communal or provincial council, which will be obliged to examine and implement them or to justify their rejection;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Encourage municipalities and provinces to set up participatory budgets. Through this mechanism, the municipality or the province grants citizens, gathered within a neighbourhood council that adopts democratic operating rules, a specific budget to carry out local projects selected according to democratic methods; - Make it compulsory to create thematic advisory councils (children, young people, the elderly, people with disabilities, etc.) within the municipal and provincial councils. These consultative councils allow elected officials to acquire a more detailed knowledge of the needs of the population and for participating citizens to experiment with participatory democracy and express their demands. Regional funding will be made available to help municipalities and provinces to create these participatory democracy tools; - Create a citizens' initiative right, following the example of the Walloon Parliament. Within the framework of a contributory democracy, this right will allow citizens to send proposals for legislative or regulatory measures to parliaments and communal and provincial councils, giving reasons for them, as well as amendments to the projects under consideration; - Develop the right to petition at federal, regional and Wallonia-Brussels Federation level as well as at the level of the municipalities and provinces. The assembly or council that receives the petition will have to carry out a compulsory and detailed examination, by putting the request formulated up for debate. Similarly, the Ministers will ensure that they 	
--	---	---	--

		<p>veillant à la défense des intérêts régionaux contre des intérêts particuliers;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Organiser des sondages délibératifs, donnant lieu à un avis formalisé. Les sondages délibératifs, organisés par les pouvoirs publics, sont destinés à prendre le pouls de la population quant aux orientations à donner à une réforme à venir. En invitant un échantillon représentatif de la population, avec l'aide d'experts, à venir exprimer et échanger des avis sur des thématiques particulières, les sondages délibératifs présentent l'avantage de combiner la qualité des processus délibératifs et la représentativité des sondages traditionnels; - Organiser des Assises de la démocratie réunissant le monde politique, la société civile et les citoyens. Ces Assises devront permettre de réfléchir à l'avenir de notre démocratie et élaborer des pistes de pratiques démocratiques innovantes, plus participatives et susceptibles de rapprocher davantage les élus et les citoyens; - Intégrer au sein des administrations et des entreprises publiques des comités d'usagers et des "experts du vécu" afin d'adapter au mieux les services et les procédures aux expériences et aux besoins exprimés par les usagers, et notamment par les usagers les plus précarisés. <p>La démocratie ne se limite pas au droit de vote</p>	<p>provide a detailed response to any request from citizens and civil society;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Make occasional use of popular consultation on major issues of regional interest, avoiding populist risks and ensuring that regional interests are defended against particular interests; - Organise deliberative polls, giving rise to a formalised opinion. Deliberative polls, organised by the public authorities, are intended to take the pulse of the population on the orientations to be given to a future reform. By inviting a representative sample of the population, with the help of experts, to come and express and exchange opinions on particular themes, deliberative polls have the advantage of combining the quality of deliberative processes and the representativeness of traditional polls; - Organise a conference on democracy bringing together the political world, civil society and citizens. These Conferences should make it possible to reflect on the future of our democracy and to develop innovative, more participatory democratic practices likely to bring elected representatives and citizens closer together; - Integrate users' committees and "experts from experience" into administrations and public companies in order to adapt services and procedures as well as possible to the experiences and needs expressed by users, and in particular by the most vulnerable users. <p>Democracy is not limited to the right to vote</p>	
Belgium	Centre démocrate humaniste (CDH)	Aucune référence à la démocratie directe dans le programme de 2019.	No reference in the 2019 electoral program.	0

Belgium	Démocrate Fédéraliste Indépendant (DéFI)	Aucune référence à la démocratie directe dans le programme de 2019.	No reference in the 2019 electoral program.	0
Belgium	Mouvement réformateur (MR)	<p>RENFORCER LA DÉMOCRATIE PARTICIPATIVE</p> <p>Nous voulons notamment moderniser le droit de pétition et soutenir la mise en place de panels citoyens. Tirés au sort, ils accompagnent la réflexion d'élus locaux et de parlementaires en rendant des avis, proposant des recommandations, suscitant des propositions, etc. Cela favorise une implication citoyenne plus forte dans la gestion des affaires publiques. Nous voulons aussi davantage recourir aux consultations populaires et/ou aux référendums.</p> <p>FAVORISER LA CONSULTATION POPULAIRE RÉGIONALE</p> <p>Nous proposons la mise en place de consultations directes, sur des thèmes de société qui concernent les citoyens. Ce mécanisme de démocratie directe a pour but de renforcer ponctuellement la participation citoyenne dans le processus de décision politique.</p>	<p>STRENGTHENING PARTICIPATORY DEMOCRACY</p> <p>In particular, we want to modernise the right of petition and support the setting up of citizens' panels. Drawn by lot, they accompany the reflection of local elected officials and parliamentarians by giving opinions, making recommendations, generating proposals, etc. This encourages greater citizen involvement in the management of public affairs. We also want to make greater use of popular consultations and/or referendums.</p> <p>ENCOURAGE REGIONAL POPULAR CONSULTATION</p> <p>We propose the establishment of direct consultations on social issues that concern citizens. This mechanism of direct democracy aims to strengthen citizen participation in the political decision-making process on an ad hoc basis.</p>	1
Belgium	Parti Populaire (PP)	Aucune référence à la démocratie directe dans le programme de 2019.	No reference in the 2019 electoral program.	0
Belgium	Listes Destexhe	Aucune référence à la démocratie directe dans le programme de 2019.	No reference in the 2019 electoral program.	0
Belgium	Vlaams Belang (VB)	De politieke macht moet verhuizen van de partijhoofdkwartieren naar het volk. Dit kan door het organiseren van bindende referenda en het inrichten van één Vlaamse kieskring. Vlaanderen moet een echte democratie worden van vrije burgers die bepalen wat de politici moeten doen; Het Vlaams Belang wil bindende volksraadplegingen invoeren. Burgers moeten mits een benodigd minimum aantal handtekeningen daartoe zelf een initiatief kunnen nemen.	Political power must move from party headquarters to the people. This can be done by organising binding referendums and establishing a single Flemish constituency. Flanders must become a true democracy of free citizens who determine what the politicians should do; Vlaams Belang wants to introduce binding plebiscites. Citizens should be able to take an initiative themselves provided they have the required minimum number of signatures.	1

Belgium	Nieuw-Vlaamse Alliantie (N-VA)	Aucune référence à la démocratie directe dans le programme de 2019.	No reference in the 2019 electoral program.	0
Belgium	DierAnimal	Aucune référence à la démocratie directe dans le programme de 2019.	No reference in the 2019 electoral program.	0
Belgium	Christen-Democratisch en Vlaams (CD&V)	No claim to referendums but online consultative platform: Om deze processen te faciliteren, pleiten we ervoor om binnen de Vlaamse overheid of de VVSG een kennisplatform op te richten voor burgerparticipatie en democratische vernieuwing met de volgende taken: - Goede praktijken in binnen- en buitenland verzamelen en lokale besturen actief ondersteunen bij de uitbouw van burgerparticipatie; - De dialoog aangaan met Vlaamse burgerbewegingen en -initiatieven en de nodige expertise aanbieden zodat ze kwalitatieve participatieprocessen kunnen organiseren; - Inspanningen doen om participatiedrempels zoals de digitale kloof weg te werken; - Participatiemiddelen op lokaal niveau, zoals vermeld in de decretale regelingen (inspraak, voorstellen van burgers en verzoekschriften), beter bekend maken bij de burger.	No claim to referendums but online consultative platform: To facilitate these processes, we advocate the establishment within the Flemish government or the VVSG of a knowledge platform for citizen participation and democratic renewal with the following tasks: - Collect good practices at home and abroad and actively support local governments in the development of citizen participation; - Engage in dialogue with Flemish citizens' movements and initiatives and offer the necessary expertise so that they can organise qualitative participation processes; - Make efforts to remove participation barriers such as the digital divide; - Participation tools at local level, as mentioned in the decree regulations (public participation, proposals citizens' proposals and petitions), make them better known to citizens.	0
Belgium	Groen	Burgers beter betrekken Democratie is meer dan om de vijf of zes jaar een bolletje kleuren. Burgers verwachten terecht dat ze buiten verkiezingsperiodes hun zeg mogen doen. En dat van bij het begin van het proces, niet enkel aan het einde van de rit, als enkel nog punten en komma's kunnen wijzigen. Burgers betrekken biedt de overheid kansen: beleid krijgt meer draagvlak en wordt vooral beter omdat het nieuwe en soms onverwachte inzichten binnenbrengt. We bieden burgers de kans om op allerlei manieren te participeren, met ruimte voor klassieke en vernieuwende vorm van participatie.	Involving citizens more effectively Democracy is more than colouring a ballot every five or six years. Citizens rightly expect to have their say outside election periods. And that from the beginning of the process, not just at the end when only points and commas can change. Involving citizens offers the government opportunities: policy gains more support and, above all, improves because it brings in new and sometimes unexpected insights.	1

	<p>In burgerpanels gaan mensen uitgebreid met elkaar in debat, zodat ze in dialoog en op basis van informatie samen tot een visie kunnen komen. Inspraak met inzicht leidt tot uitspraken met uitzicht. Via burgerbegrotingen laten we burgers ook rechtstreeks meepraten over de besteding van hun belastinggeld.</p> <p>Ook samen dingen doen is een krachtige vorm van democratie. Wijken en buurten zijn niveaus bij uitstek waar co-productie en doe-democratie tot leven kunnen komen. We steunen actief burgerinitiatieven (de zogenaamde ‘commons’).</p> <p>Een overheid die veel ruimte biedt aan actieve burgers, zal zich ook anders organiseren. Niet door terug te treden, want grondrechten verzekeren blijft de kerntaak van de overheid. Voldoende middelen voor sterke publieke voorzieningen blijven daarom essentieel. Wel door zich meer als partnerstaat op te stellen. We geven ambtenaren het nodige vertrouwen en autonomie om hun rol van schakel tussen burger en overheid ten volle op te nemen. We waarderen de rol van een kritisch en onafhankelijk middenveld; We zorgen voor maximale openbaarheid van bestuur door bestuursdocumenten vlot toegankelijk en overzichtelijk aan te bieden. Iedereen die bij een onderzoek openbaar een bezwaar indient, mag rekenen op een inhoudelijk antwoord.</p> <p>We zetten in op deliberatieve democratie, op alle niveaus. We geven burgers de kans om zelf de organisatie van een burgerpanel te vragen, maar laten de overheid zelf ook actief van dat instrument bepalend. We waken over een goede wisselwerking met de klassieke politiek, zodat de bedoelingen in burgerpanels effectief ter harte worden genomen. We maken op alle niveaus volksraadplegingen mogelijk, ook op de dag van de verkiezingen. Het debat kan meer over de vraag zelf gaan, want kiezers hebben al hun ‘gewone’ stem om het zetelende beleid te beoordelen. Hoge opkomst is in dat geval verzekerd, en aan het begin van een bestuursperiode is er ook meer kans dat het antwoord ook politiek weegt. De (regeer) akkoorden moeten immers nog gemaakt worden.</p>	<p>We offer citizens the opportunity to participate in many ways, with room for classic and innovative forms of participation. In citizen panels, people engage in extensive debate with each other, so that they can reach a vision together in dialogue and on the basis of information. Participation with insight leads to statements with a view. Via citizens’ budgets, we also let citizens have a direct say in how their tax money is spent.</p> <p>Doing things together is also a powerful form of democracy. Neighbourhoods and districts are levels par excellence where co-production and do-democracy can come to life. We actively support civic initiatives (the so-called ‘commons’). A government that gives a lot of space to active citizens will also organise itself differently. Not by stepping back, because ensuring fundamental rights remains the government’s core task. Sufficient resources for strong public services therefore remain essential. But by adopting a more partnering attitude. We give civil servants the necessary trust and autonomy to fully assume their role as link between citizen and government. We value the role of a critical and independent civil society; We ensure maximum openness of government by providing easily accessible and well-organised administrative documents. Anyone submitting a public objection to an investigation can count on a substantive response.</p> <p>We bet on deliberative democracy, at all levels. We give citizens the opportunity to request the organisation of a citizens’ panel themselves, but also let the government actively determine that instrument. We ensure good interaction with traditional politics, so that the intentions in citizen panels are effectively taken to heart. We enable popular consultations at all levels, including on election day. The debate can be more about the question itself, as</p>	
--	---	---	--

		<p>We experimenteren met participatief begroten. Goede voorbeelden zoals de burgerbegroting (district Antwerpen) en wijkbudgetten verspreiden we verder.</p> <p>De Vlaamse en Brusselse regering ondersteunen steden en gemeenten om op lokaal niveau te experimenteren met democratische vernieuwing.</p> <p>We geven volop ruimte aan burgerinitiatieven van onderuit. We geven aan iedereen het recht op initiatief. Dat betekent dat je als burgerinitiatief steun in plaats van tegenwerking mag verwachten. De overheid kan waar opportuun voor opdrachten burgerinitiatieven verkiezen boven de markt. De overheid blijft borg staan voor universele dienstverlening, om basisrechten te garanderen.</p> <p>We waarderen de rol van de ambtenaar als een schakel die faciliteert en verbindt, die burgers en bedrijven helpt en ondersteunt bij het realiseren van hun initiatieven. De overheid geeft zijn medewerkers meer vertrouwen en autonomie.</p>	<p>voters already have their ‘regular’ vote to judge the incumbent policies. High turnout is assured in that case, and at the beginning of an administration’s term, there is also more chance that the answer weighs politically as well. After all, the (coalition) agreements have yet to be made.</p> <p>We are experimenting with participatory budgeting. We further disseminate good examples such as the citizens’ budget (Antwerp district) and neighbourhood budgets. The Flemish and Brussels governments support cities and municipalities to experiment with democratic renewal at local level.</p> <p>We give plenty of space to civic initiatives from the bottom up. We give everyone the right of initiative. This means that, as a citizens’ initiative, you can expect support rather than opposition. The government can choose citizens’ initiatives over the market for contracts where appropriate. The government continues to guarantee universal services to ensure basic rights.</p> <p>We value the role of the civil servant as a link that facilitates and connects, helping and supporting citizens and businesses in realising their initiatives. The government gives its employees more trust and autonomy.</p>	
Belgium	Partij van de Arbeid van België (PVDA)	<p>We voeren een bindend burgerreferendum in. Als 1% van het betrokken kiezerskorps dat vraagt wordt een voorstel of een beslissing voorgelegd aan de bevolking; cruciale beslissingen over de toekomst van de EU (zoals een nieuw verdrag) moeten in iedere lidstaat ter referendum voorgelegd worden; participatieve democratie. Daarin past het bindend burgerreferendum. Als 1% van het betrokken kiezerskorps dat vraagt, wordt een voorstel of een beslissing voorgelegd aan de bevolking. Daarvoor is de wijziging van artikel 39bis van de Belgische Grondwet nodig. Bindend wil zeggen dat wanneer het voorstel bij de stemming een meerderheid haalt, het</p>	<p>We introduce a binding citizens’ referendum. If 1% of the relevant electorate request it, a proposal or decision is put to the people; crucial decisions on the future of the EU (such as a new treaty) should be put to referendum in every member state; participatory democracy. This is where the binding citizens’ referendum comes in. If 1% of the relevant electorate so requests, a proposal or decision is put to the people. This requires the amendment of article 39bis of the Belgian Constitution. Binding means that if the proposal obtains a majority in the vote, the political establishment</p>	1

		<p>politiek establishment het niet naast zich kan neerleggen. We zorgen er wel voor dat er geen voorstellen kunnen worden voorgelegd die ingaan tegen de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. In Zwitserland bestaat zo'n systeem van referendum. En het werkt er. Waarom kan dat bij ons dan niet?</p>	<p>cannot ignore it. We do ensure that no proposals can be submitted that go against the Universal Declaration of Human Rights. Such a referendum system exists in Switzerland. And it works there. So why can't it work with us?</p>	
Belgium	Open Vlaamse Liberalen en Democraten (Open vld)	<p>Aucune référence à la démocratie directe dans le programme de 2019.</p>	<p>No reference in the 2019 electoral program.</p>	0
Belgium	Vooruit (ex Sp.A)	<p>sp.a gelooft in burgerparticipatie als belangrijke vorm van democratische inspraak en controle tussen twee verkiezingen in. Burgerparticipatie kan op heel veel verschillende manieren georganiseerd worden. Maar opdat burgerparticipatie werkelijk betekenisvol zou zijn moet de vorm van participatie wel aan een aantal randvoorwaarden voldoen: de burgers moeten een werkelijke impact hebben op het beleid (het resultaat van het proces mag niet zomaar opzij worden geschoven). Er moeten duidelijke afspraken zijn omtrent het verloop van het participatieproces en er moet voldoende tijd worden uitgetrokken voor het proces. Het proces moet professioneel begeleid worden.</p> <p>Resolutie 848 - Voor sp.a is participatie niet alleen een zaak van het zo vroeg mogelijk betrekken van mensen bij beslissingen, maar ook van het simuleren van iedereen om het beleid mee te creëren. Participatie is ook maatschappelijke activering van mensen, zodat een beleid kan groeien dat zijn impulsen werkelijk van beneden uit krijgt;</p> <p>Resolutie 850 - De zesde staatshervorming hee Vlaanderen de mogelijkheid gegeven om over belangrijke gewestelijke aangelegenheden een volksraadpleging te organiseren. Hiervoor dient een bijzonder decreet te worden goedgekeurd. sp.a wil zo'n bijzonder decreet uitwerken dat voorziet in de mogelijkheid van dergelijke volksraadplegingen in maatschappelijk omstrede</p>	<p>sp.a believes in citizen participation as an important form of democratising participation and control between elections. Citizen participation can be organised in many different ways. But for citizen participation to be truly meaningful, the form of participation must meet a number of preconditions: citizens must have a real impact on the policy (the result of the process cannot simply be pushed aside). There must be clear agreements regarding the course of the participation process and sufficient time must be set aside for the process. The process must be professionally supervised.</p> <p>Resolution 848 - For sp.a, participation is not only a matter of involving people in decisions as early as possible, but also of stimulating everyone to help create policy. Participation is also social action by people, so that a policy can grow that really gets its impulses from below;</p> <p>Resolution 850 - The sixth state reform has given Flanders the possibility of organising a plebiscite on important regional matters. A special decree needs to be approved for this. sp.a wants to develop such a special decree that provides for the possibility of such plebiscites in socially controversial issues that confront society and politics with a clear choice. Such plebiscites will be used cautiously</p>	1

		dossiers die samenleving en politiek voor een heldere keuze plaatsen. Zulke volksraadplegingen zullen met voorzichtigheid worden ingezet en zullen niet worden aangewend voor complexe politieke kwesties die polarisatie in de hand werken	and will not be used for complex political issues that encourage polarisation.	
NED	Partij voor de Dieren (PvdD)	Het democratische gehalte van de besluitvorming in Nederland is dringend aan versterking toe. De kloof tussen burger en politiek is groot en het vertrouwen in de politiek is laag.. Vormen van directe democratie zoals referenda krijgen een prominentere plaats; Het beleid van pensioen- fondsen om te investeren in onduurzame sectoren als de vee-industrie, fossiele brandstoffen en in de wapenindustrie, wordt aangepakt. Pensioenfondsen mogen geen nieuwe investeringen doen in deze sectoren zonder een bindend ledenreferendum; Er gaan geen nieuwe bevoegdheden naar de EU - en al helemaal niet zonder daar eerst een bindend referendum over uit te schrijven; Als er toch vrijhandelsverdragen worden afgesloten door de EU, moeten lidstaten daarover altijd het laatste woord hebben. Er zal dan een bindend referendum worden georganiseerd.	The democratic nature of decision-making in the Netherlands is in urgent need of strengthening. The gap between citizens and politics is wide and trust in politics is low. Forms of direct democracy such as referendums are given more prominence; The policy of pension funds to invest in unsustainable sectors such as the cattle industry, fossil fuels and in the arms industry will be addressed. Pension funds will not be allowed to make new investments in these sectors without a binding referendum; No new powers go to the EU - and certainly not without first holding a binding referendum on them; If free trade agreements are concluded by the EU anyway, member states should always have the last word on them. A binding referendum will then be organised.	1
NED	Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD)	Referendum. Wij zijn geen voorstander van referenda. Het probleem met referenda is dat ze complexe problemen terugbrengen tot een simpel 'ja' of 'nee'. Daardoor kunnen mensen met opbouwende kritiek een wetsvoorstel alleen helemaal afschieten of helemaal omarmen. Een referendum gaat ook niet goed samen met de vertegenwoordigende democratie. De Grondwet vraagt van volksvertegenwoordigers namelijk om te stemmen zoals zij dat zelf het beste vinden.	Referendum. We do not support referendums. The problem with referendums is that they reduce complex issues to a simple 'yes' or 'no'. As a result, people with constructive criticism can only shoot down a bill altogether or embrace it altogether. A referendum also does not go well with representative democracy. This is because the Constitution requires people's representatives to vote as they see fit.	0
NED	Partij van de Arbeid (PvdA)	Om de betekenis van de representatieve democratie in haar functioneren te verdiepen willen wij onder- zoeken hoe verschillende vormen van burgerbetrokkenheid en directe democratie kunnen worden ingezet. De ervaringen met het raadgevend referendum worden hierin meegenomen.	To deepen the meaning of representative democracy in its functioning, we want to investigate how different forms of citizen engagement and direct democracy can be used. The experience with the consultative referendum will be included in this.	1

NED	Forum voor Democratie (FvD)	Om de groeiende kloof tussen burger en overheid te dichten, willen wij de kiezer veel directer invloed geven op maatschappelijke besluitvorming. Meer openheid, minder bureaucratie. De macht van de gevestigde netwerkclub die onderling alle baantjes verdeelt en besluiten bekookstooft - het partijkartel - doorbreken. Dat doen we via bindende referenda, gekozen burgemeesters en drastische sanering van de NPO.	To close the growing gap between citizens and government, we want to give voters much more direct influence on social decision-making. More openness, less bureaucracy. Break through the power of the established network club that distributes all jobs and makes decisions among itself - the party cartel. We do this through binding referendums, elected mayors and drastic restructuring of the NPO.	1
NED	ChristenUnie (CU)	Referendum als noodrem. Het is goed als kiezers in een uiterst geval aan de noodrem kunnen trekken over wetten die door het parlement zijn aangenomen. Dat komt het vertrouwen in de parlementaire democratie ten goede. Er komt een bindend, correctief referendum met een uitkomstdrempel in lijn met adviezen van de Raad van State: de uitslag is alleen geldig als de winnende meerderheid tenminste de helft van de kiesgerechtigden omvat bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen.	Referendum as emergency brake. It is good if voters can pull the emergency brake on laws passed by parliament in an extreme case. This boosts confidence in parliamentary democracy. There will be a binding, corrective referendum with an outcome threshold in line with advice from the Council of State: the result is only valid if the winning majority comprises at least half of the voters at the last elections to the House of Representatives.	1
NED	Socialistische Partij (SP)	1 EEN REFERENDUM OVER EEN NIEUWE EUROPESE UNIE Het Europese project was ooit bedoeld om vrede en welvaart te bevorderen, maar is verworden tot een project dat de democratie ondermijnt en alle ruimte biedt aan multinationals. We starten onderhandelingen over een nieuw Europees verdrag. In dat verdrag versterken we de zelfstandigheid van de aangesloten landen, door de inspraak van burgers te vergroten en lidstaten meer eigen bevoegdheden te geven. We willen geen afspraken die in eurolanden leiden tot afgedwongen liberalisering en privatisering van publieke taken en uitholling van sociale voorzieningen. Het nieuwe verdrag wordt door middel van een referendum ter goedkeuring aan de bevolking voorgelegd. 2 De Europese Commissie als politiek orgaan kan worden afgeschaft. We willen samenwerken in Europa, bij onderwerpen als bestrijding van internationale criminaliteit, grensoverschrijdende milieuvervuiling etc., maar laten ons niet meer de regels opleggen door ambtenaren in Brussel.	1 A REFERENDUM ON A NEW EUROPEAN UNION The European project was once meant to promote peace and prosperity, but has degenerated into one that undermines democracy and gives all the space it needs to multinationals. We are launching negotiations on a new European treaty. In that treaty, we strengthen the independence of the member countries by increasing citizens' participation and giving member states more powers of their own. We do not want any agreements that lead to forced liberalisation and privatisation of public tasks and erosion of social services in eurozone countries. The new treaty will be put to the people for approval by referendum. 2 The European Commission as a political body can be abolished. We want to cooperate in Europe, on issues such as fighting international crime, cross-border environmental pollution, etc., but no longer allow rules to be imposed on us by officials in Brussels.	1

	<p>3 We zetten ons in voor eerlijke handel, tot wederzijds voordeel. Daarom zijn we mordicus tegen de invoering van TTIP, CETA en andere vrijhandelsverdragen die onze democratie ondermijnen en vooral gunstig zijn voor multinationals. In plaats daarvan zetten we ons in voor eerlijke handel, waarvan ook de bevolking van de betrokken landen profiteert. Zolang de EU bevoegdheden uitoefent die zijn over- genomen van de lidstaten is zij een belangrijk strijdterrein voor vakbeweging, milieubeweging, organisaties voor internationale solidariteit en andere organisaties. Deze gezamenlijke strijd tegen internationale ondernemingen heeft onze volledige steun.</p> <p>4 De Europese Unie wordt voorlopig niet uitgebreid. Turkije kan onder de huidige omstandigheden geen lid worden van de Europese Unie (EU). Toekomstige uitbreidingen van de EU worden altijd via een referendum aan de bevolking voorgelegd.</p> <p>5 Het Stabiliteits- en groeipact moet op de schop, omdat de huidige regels de recessie in veel Europese landen verergeren. Landen moeten volledige zeggenschap terugkrijgen over hun begrotingsbeleid.</p> <p>6 We dringen de invloed van de grote hoeveelheid lobbyisten in Brussel terug. Daarmee beperken we ook de macht van de financiële sector. Europese samenwerking kan alleen plaatsvinden met steun van de bevolking. Bij belangrijke besluiten dienen mensen zich daarom altijd uit te kunnen spreken, bijvoorbeeld via referenda.</p> <p>7 Er is een ingrijpende regulering van de financiële markten nodig, als voorwaarde om de economie in de Europese landen stabiel te maken. In de financiële wereld moet fraude worden bestreden en speculatie aan banden worden gelegd.</p> <p>8 Belastingontwijking door multinationals en brievenbusondernemingen worden aangepakt, door verplichtende afspraken tussen landen in Europa.</p> <p>9 We zetten alles op alles om de Nederlandse afdracht aan de Europese Unie (EU) fors te verlagen. De begroting van de EU wordt</p>	<p>3 We are committed to fair trade, to our mutual benefit. That is why we are resolutely opposed to the introduction of TTIP, CETA and other free trade agreements that undermine our democracy and mainly benefit multinationals. Instead, we are committed to fair trade, which also benefits the people of the countries concerned. As long as the EU exercises powers taken over from member states, it is an important battleground for trade unions, environmentalists, international solidarity organisations and others. This joint fight against international corporations has our full support.</p> <p>4 The European Union will not be enlarged for the time being. Turkey cannot become a member of the European Union (EU) under current circumstances. Future EU enlargements are always put to the people through a referendum.</p> <p>5 The Stability and Growth Pact needs to be revamped, as the current rules exacerbate the recession in many European countries. Countries must regain full control over their fiscal policy.</p> <p>6 We reduce the influence of the large number of lobbyists in Brussels. In doing so, we also limit the power of the financial sector. European cooperation can only happen with popular support. People should therefore always be able to have their say on important decisions, for example through referendums.</p> <p>7 Far-reaching regulation of the financial markets is needed as a precondition for economic stability in European countries. In the financial world, fraud must be combated and speculation curbed.</p> <p>8 Tax avoidance by multinationals and letterbox companies are tackled, through obligatory agreements between countries in Europe.</p>	
--	---	--	--

		<p>beperkt en het rondpompen van Europese subsidies tussen de rijkere lidstaten wordt gestopt.</p> <p>10. Schaffen we de huidige Europese Commissie af en houden we een referendum over een afgeslankte EU. En gaat ons land niet meer aan oorlogen meedoen, zoals nu in het Midden-Oosten.</p>	<p>9 We make every effort to substantially reduce the Dutch remittance to the European Union (EU). The EU budget will be limited and the circulation of European subsidies between richer member states will be stopped.</p> <p>10. Abolish the current European Commission and hold a referendum on a slimmed-down EU. And cease our country's participation in wars, such as now in the Middle East.</p>	
NED	Christen-Democratisch Appèl (CDA)	Het klimaatbeleid in de gemeente dankzij een amendement van het CDA een grote impuls gegeven. Aantasting van ons prachtige landschap wordt daarbij voorkomen en met het installeren van een burgerforum trekken we samen met de inwoners op en denken we na over de gezondheidseffecten en lokale inpasbaarheid.	Climate policy in the municipality thanks to an amendment by the CDA has been given a major boost. Damage to our beautiful landscape will be avoided in the process, and by installing a citizens' forum, we are pulling together with residents and considering the health effects and local fit.	0
NED	Partij voor de Vrijheid (PVV)	Invoeren van het bindend referendum; burgers krijgen macht	Introduce binding referendum; citizens gain power	1
NED	Democraten 66 (D66)	<p>We ondersteunen ook landelijke en lokale democratische experimenten, zoals de G1000 en de Democratic Challenge. D66 heeft een lange geschiedenis in het versterken van de medezeggenschap van mensen in het publieke domein. Steeds meer beslissingen over ons leven, van onderwijs tot wonen en pensioen, worden daar genomen. Daarom gaat D66 ook in dit domein door met het versterken van de invloed van mensen. Tot slot wil D66 dat het rijk samen met de andere overheden optrekt om burgerinitiatieven te bevorderen en ondersteunen. Lokale energiecoöperaties, broodfondsen en autodelen geven een gezicht aan ons ideaal van de kracht van mensen onderling.</p> <p>De analyse van D66 in haar oprichtingsjaren snijdt nog steeds hout. De democratie en het openbaar bestuur zijn aan een grondige renovatie toe. Dus wanneer er voor het eerst gebruik gemaakt wordt van een nieuw instrument als het raadgevend referendum, dan omarmen we dat en leren we ervan. Wij staan niet als de andere</p>	<p>We also support national and local democratic experiments, such as the G1000 and the Democratic Challenge. D66 has a long history of strengthening people's participation in the public domain. More and more decisions about our lives, from education to housing and retirement, are made there. That is why D66 will continue to strengthen people's influence in this domain too. Finally, D66 wants the state to join forces with other governments to promote and support civic initiatives. Local energy cooperatives, bread funds and car sharing give a face to our ideal of the power of people among themselves.</p> <p>D66's analysis in its founding years still holds true today. Democracy and public administration are in need of a thorough renovation. So when a new instrument like the consultative referendum is used for the first time, we embrace it and learn from it. We are not like the other parties -who were conspicuous by their absence during the</p>	1

		partijen -die tijdens de campagne schitterden in afwezigheid-vooraan om te pleiten voor het afdanken van deze vernieuwing.	campaign- at the forefront of advocating the scrapping of this innovation.	
NED	GroenLinks (GL)	1. We zetten ons in voor nieuwe vormen van (directe) democratie, zoals burgerraden en -begrotingen en loting. Die zorgen dat meer mensen betrokken zijn bij democratische besluitvorming. Hierbij maken we ruimte voor overleg, inwinnen van informatie, uitwisseling van argumenten en een gezamenlijke zoektocht naar oplossingen. Maatschappelijke organisaties van betrokken burgers worden gestimuleerd en betrokken bij het beleid.	1. We are committed to new forms of (direct) democracy, such as citizens' councils and budgets and sortition. These ensure that more people are involved in democratic decision-making. Here, we make room for consultation, gathering information, exchanging arguments and jointly seeking solutions. Civil society organisations of involved citizens are encouraged and involved in policy-making.	1
NED	Ja21	Aucune référence à la démocratie directe dans le programme de 2021.	No reference in the 2021 electoral program.	0
NED	VOLT	Nationaal Volt vindt dat Nederlanders actiever betrokken moeten worden bij politieke besluiten in ons land. Een middel om de democratie op nationaal niveau te versterken is de vorming van burgerfora. Daarnaast is laagdrempelig toegang tot het recht een noodzaak voor een goede democratie. Invoeren van nationale burgerfora Een burgerforum brengt mensen samen om belangrijke onderwerpen of wetsvoorstellen te bespreken. Tijdens de bespreking wordt het forum bijgestaan door experts die de verschillende kanten van de zaak toelichten. Zo kunnen mensen aan het begin van de besluitvorming hun mening aan de regering laten blijken, in plaats van aan het einde bij een referendum of, nog later, bij de volgende verkiezingen. De overheid stelt voor elk burgerforum geld beschikbaar. Ook benoemt de overheid een voorzitter die onafhankelijk werkt, zorgt dat de zaken goed verlopen en de loting organiseert die beslist welke mensen deel uitmaken van het burgerforum. Overigens kunnen burgerfora ook in de lokale democratie ingezet worden; dat gebeurt al regelmatig, ook in Nederland.	National Volt believes that Dutch people should be more actively involved in political decisions in our country. One means of strengthening democracy at the national level is the formation of citizens' forums. In addition, low-threshold access to justice is a necessity for good democracy. Introducing national citizens' forums A citizens' forum brings people together to discuss important issues or legislative proposals. During the discussion, the forum is assisted by experts who explain different sides of the issue. This allows people to express their views to the government at the beginning of the decision-making process, rather than at the end in a referendum or, even later, in the next elections. The government provides funds for each citizens' forum. The government also appoints a chairperson who works independently, ensures things run smoothly and organises the draw that decides which people will be part of the citizens' forum. Incidentally, citizens' forums can also be used in local democracy; this already happens regularly, including in the Netherlands.	0

NED	50PLUS	Democratie, verkiezingen en referenda - Er komen bindende regionale en landelijke referenda. Ook de bevolking kan onder wettelijke voorwaarden een (bindend) referendum voorstellen. Directe democratie als aanvulling op de parlementaire democratie. 50PLUS laat zich graag inspireren door het beleid in Zwitserland.	Democracy, elections and referendums - There will be binding regional and national referendums. People can also propose a (binding) referendum under legal conditions. Direct democracy to complement parliamentary democracy. 50PLUS likes to be inspired by policies in Switzerland.	1
NED	Boerburgerbeweging (BBB)	Het Constitutioneel Hof moet ook de mogelijkheid krijgen om conflicten tussen wet- en regelgeving tussen verschillende provincies te toetsen. Ook beslist het over een correct verloop van verkiezingen en referenda en over de rechtsgeldigheid van hoge mandaten zoals die van een Kabinet of een parlamentslid; De stem van de burger wordt tussen verkiezingen door gehoord bij belangrijke besluitvorming (bijvoorbeeld) over zijn leefomgeving. Dit gebeurt bijvoorbeeld via (lokale of regionale) referenda en/of volkspeilingen. Te denken valt aan een volkspeiling bij de aanleg van megazonneparken of windmolens in het buitengebied en op de Noordzee en in het IJsselmeer.	The Constitutional Court should also be allowed to review conflicts between laws and regulations between different provinces. It also decides on the proper conduct of elections and referendums and on the legality of high mandates such as those of a Cabinet or an MP; Citizens' voices are heard between elections in important decision-making (for example) about their living environment. This is done, for example, through (local or regional) referendums and/or popular polls. An example is a popular poll on the construction of mega-solar parks or windmills in the countryside and on the North Sea and the IJsselmeer.	1
NED	Bij1	Aucune référence à la démocratie directe dans le programme de 2021.	No reference in the 2021 electoral program.	0
NED	DENK	Aucune référence à la démocratie directe dans le programme de 2021.	No reference in the 2021 electoral program.	0
NED	Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP)	The disadvantage of (national) referendums is that they break into the representative democracy that we know in the Netherlands. In addition, a referendum by definition focuses on one specific subject, which makes a broader (interest) assessment difficult, if not impossible. Instead of referenda, the SGP sees more in strengthening the involvement of citizens in politics and decision-making that suits our representative system. Citizen forums can be given a function to weigh knowledge and insights from society in decision-making and to use involvement and enthusiasm for their own living environment.	The disadvantage of (national) referendums is that they break into the representative democracy that we know in the Netherlands. In addition, a referendum by definition focuses on one specific subject, which makes a broader (interest) assessment difficult, if not impossible. Instead of referenda, the SGP sees more in strengthening the involvement of citizens in politics and decision-making that suits our representative system. Citizen forums can be given a function to weigh knowledge and insights from society in decision-making and to use involvement and enthusiasm for their own living environment.	0

LUX	La Gauche (Dei Lenk)	Aucune référence à la démocratie directe dans le programme de 2018.	No reference in the 2018 electoral program.	0
LUX	POSL - Parti Ouvrier Socialiste Luxembourg	The LSAP will only support mergers between municipalities where it makes sense in the eyes of the municipalities and their citizens” and confirmed by a local referendum. For this reason, the LSAP opposes a national referendum on municipal mergers. On what grounds, for example, should citizens in the south or center of the country vote on municipal mergers in the north or east? If only because of the weighting of votes in densely populated regions compared to less densely populated areas and municipalities, that would be an unjustifiable disadvantage for those municipalities for which mergers would be an option.	The LSAP will only support mergers between municipalities where it makes sense in the eyes of the municipalities and their citizens” and confirmed by a local referendum. For this reason, the LSAP opposes a national referendum on municipal mergers. On what grounds, for example, should citizens in the south or centre of the country vote on municipal mergers in the north or east? If only because of the weighting of votes in densely populated regions compared to less densely populated areas and municipalities, that would be an unjustifiable disadvantage for those municipalities for which mergers would be an option.	1
LUX	Les Verts (Déi Gréng)	Niveau local: - Retravailler la loi sur le référendum communal afin de simplifier le droit d’initiative des citoyennes et citoyens; - Renforcer le cadre légal de la participation citoyenne, par exemple, dans les domaines du budget et du développement de la ville ou du village. Niveau européen: faire de l’initiative citoyenne européenne (ICE) un instrument essentiel de la participation citoyenne en Europe et pallier les déficiences procédurales actuelles; En 2015, le référendum sur le droit de vote pour les résidents lors des élections nationales a cependant montré qu’en ce moment, une majorité considérable de Luxembourgeois refusent d’accorder l’accès au droit de vote uniquement sur la base d’une durée de résidence minimale. Déi gréng respecteront l’issue du référendum. Cependant, le problème du déficit démocratique reste entier, dû au fait que seulement un petit peu plus que la moitié des résidents participent aux élections nationales. L’autre moitié est soit exclue des élections ou ne voit pas l’utilité, voire le besoin, de s’inscrire sur les listes électorales pour les élections communales ou européennes	Local level: - Rework the law on communal referendums in order to simplify the citizens’ right of initiative; - Strengthen the legal framework for citizen participation, e.g. in the areas of the budget and the development of the town or village. European level: to make the European Citizens’ Initiative (ECI) an essential instrument of citizen participation in Europe and to overcome the current procedural deficiencies; In 2015, the referendum on the right to vote for residents in national elections showed, however, that at the moment a considerable majority of Luxembourgers refuse to grant access to the right to vote solely on the basis of a minimum period of residence. However, the problem of the democratic deficit remains, due to the fact that only a little more than half of the residents participate in national elections. The other half are either excluded from the elections or do not see the point, or	1

			even the need, to register to vote in the local or European elections	
LUX	PCS - Parti Populaire Chrétien-Social	Aucune référence à la démocratie directe dans le programme de 2018.	No reference in the 2018 electoral program.	0
LUX	PD - Parti Démocratique	<p>Avec le DP au gouvernement, il n'y aura pas de fusions de communes forcées. Nous laisserons aux habitants des communes le soin de décider si et avec qui ils veulent fusionner. Nous sommes opposés à un référendum national sur les fusions de communes, car il est antidémocratique de faire décider le sort des petites communes, sans les consulter, par les habitants des grandes communes. Le DP préfère miser sur des incitations financières supplémentaires pour promouvoir la collaboration entre les communes et encourager les projets de fusion;</p> <p>Au cours des cinq dernières années, la Chambre des Députés a également achevé le travail sur la Constitution au sein de la commission parlementaire compétente, de sorte qu'un référendum sur le texte de la Constitution puisse avoir lieu après les élections législatives en automne. La Chambre des Députés travaille depuis plus de dix ans sur une révision constitutionnelle. Au cours de la législature actuelle, les travaux sur le nouveau texte constitutionnel ont enfin été achevés. Les quatre plus grands partis représentés à la Chambre soutiennent ce texte et se sont prononcés pour un référendum au cours de la prochaine législature. Étant donné que la Constitution est la véritable base juridique de notre pays, le référendum doit être accompagné au préalable d'informations complètes et objectives, impliquant autant que possible les citoyens; Promouvoir les forums en ligne et forums citoyens: Les citoyens doivent disposer d'un véritable droit de participation en matière de promotion de la langue luxembourgeoise et intervenir régulièrement dans les forums citoyens. La plateforme internet "sproocheronn.lu", inaugurée récemment, permet aux citoyens de</p>	<p>With the PD in government, there will be no forced mergers of municipalities. We will leave it up to the inhabitants of the communes to decide whether and with whom they want to merge. We are opposed to a national referendum on municipal mergers, because it is undemocratic to have the fate of small municipalities decided by the inhabitants of large municipalities without consulting them. The DP prefers to rely on additional financial incentives to promote cooperation between municipalities and to encourage merger projects;</p> <p>Over the past five years, the Chamber of Deputies has also completed the work on the Constitution in the relevant parliamentary committee, so that a referendum on the text of the Constitution can be held after the parliamentary elections in the autumn. The Chamber of Deputies has been working on a constitutional revision for more than ten years. During the current legislature, work on the new constitutional text has finally been completed. The four largest parties represented in the Chamber support this text and have decided to hold a referendum during the next legislature. As the Constitution is the real legal basis of our country, the referendum must be accompanied by comprehensive and objective information beforehand, involving citizens as much as possible; Promote online forums and citizens' forums: Citizens must have a real right to participate in the promotion of the Luxembourg language and regularly intervene in citizens' forums. The recently</p>	1

		soumettre leurs propositions et de discuter ensemble de l'usage du luxembourgeois. Le DP souhaite renforcer la participation directe des citoyens et résumera sur un site web les initiatives relatives à la langue luxembourgeoise qui existent sur internet.	launched internet platform “sproocheronn.lu” allows citizens to submit their proposals and discuss the use of Lëtzebuergesch together. The DP wishes to strengthen the direct participation of citizens and will summarise on a website the initiatives relating to the Lëtzebuergesch language that exist on the internet.	
LUX	RAD - Parti réformiste d'alternative démocratique	Aucune référence à la démocratie directe dans le programme de 2018.	No reference in the 2018 electoral program.	0
LUX	PIRATEN - Parti Pirate du Luxembourg	Referendum as a veto against legislative decisions The citizens of Luxembourg should not only be given the opportunity to vote on their own legislative proposals in a referendum, but also on bills from the Chamber. The pirates demand that in the event that 10% of the citizens entitled to vote so demand 2 months after a vote in parliament, a binding referendum on the legislative proposal will be organized. This makes it possible to control the work of the elected representatives even between elections, while the high quorum of 10% of eligible citizens prevents this possibility from being abused.	Referendum as a veto against legislative decisions The citizens of Luxembourg should not only be given the opportunity to vote on their own legislative proposals in a referendum, but also on bills from the Chamber. The pirates demand that in the event that 10% of the citizens entitled to vote so demand 2 months after a vote in parliament, a binding referendum on the legislative proposal will be organized. This makes it possible to control the work of the elected representatives even between elections, while the high quorum of 10% of eligible citizens prevents this possibility from being abused.	1
LUX	PCL - Parti communiste du Luxembourg	Aucune référence à la démocratie directe dans le programme de 2018.	No reference in the 2018 electoral program.	0
LUX	Les Conservateurs (déi Konservativ)	Aucune référence à la démocratie directe dans le programme de 2018.	No reference in the 2018 electoral program.	0